

**RACIONALIAUS VAISTŲ VARTOJIMO SKATINIMO KOMITETO
BENDROSIOS ANTIMIKROBINIŲ VAISTINIŲ PREPARATŲ, SKIRTŲ
AMBULATORINIAM GYDYMUI, RACIONALIAUS VARTOJIMO
REKOMENDACIJOS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS REKOMENDACIJOS**

1. Antimikrobinius vaistinius preparatus (toliau – AMV) skiriantiems sveikatos priežiūros specialistams rekomenduojama nuolat atnaujinti žinias:

1.1. susipažinti ir vadovautis atitinkamomis specialiosiomis infekcinių ligų gydymo ir profilaktikos gairėmis¹, patvirtintomis nacionaliniu lygmeniu, ir klinikinės būklės vertinimo schemomis², patvirtintomis atitinkamos specializacijos gydytojų draugijos ir (ar) asmens sveikatos priežiūros įstaigos lygmeniu, taip pat naujausia galiojančia vaistinio preparato charakteristikų santrauka (toliau – PCS) ir vaistų kompensavimo Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis sąlygomis, jei skiriamas gydymas kompensuojamaisiais AMV;

1.2. reguliariai dalyvauti kvalifikacijos kėlimo kursuose.

2. Susidūrus su nauju netipiniu gydymo AMV atveju ir (ar) gydymo neveiksmingumu, kreiptis į konkrečią patologiją gydančius gydytojus specialistus ar gydytojus klinikinius farmakologus dėl konsultacijos.

**II SKYRIUS
SPRENDIMO SKIRTI GYDYMĄ AMV PRIĖMIMAS**

3. Priimant sprendimą skirti AMV, specialistams rekomenduojama:

3.1. konsultuojant pacientą nustatyti infekcijos diagnozę, dėl kurios gali būti skiriamas AMV. Diagnozė turi apimti:

3.1.1. nustatyti ar numanomą infekcijos vietą;

3.1.2. nustatyti ar numanomą infekcijos sukėlėją;

3.1.3. nenustačius infekcijos diagnozės, AMV skyrimas vertinamas kaip šių vaistinių preparatų skyrimas *ex-juvantibus*³;

3.2. atlikti atitinkamus mikrobiologinius tyrimus:

3.2.1. neskirti AMV, jei nenustatoma infekcijos požymių atlikus klinikinius ir mikrobiologinius tyrimus, išskyrus atvejus, kai infekcinių ligų gydymo gairėse nurodoma indikacija taikyti gydymą dėl kolonizacijos;

3.3. neskirti gydymo AMV, jei nustatomi virusinės infekcijos arba savaime praeinančios bakterinės infekcijos požymiai;

3.4. apsvarstyti galimybę atidėti AMV skyrimą, jei atsiranda specialiosiose infekcinių ligų gydymo ir profilaktikos gairėse nurodytos aplinkybės;

3.5. antimikrobinę profilaktiką taikyti tik tada, kai tai nurodyta atitinkamose specialiosiose ligų gydymo ir profilaktikos gairėse;

3.6. AMV derinius skirti tik tais atvejais, kai tai nurodoma specialiosiose infekcinių ligų gydymo ir profilaktikos gairėse;

3.7. atsižvelgti į pacientų, kuriems nustatoma alerginė reakcija į AMV, būklę ir atlikti alerginius mėginius.

¹ Dokumentų, nustatančių specialiųjų infekcinių ligų gydymo ir profilaktikos gaires, sąrašas ir AWaRe antibiotikų klasifikacija, skirta jų vartojimui įvertinti ir vartojimo stebėsenai atlikti, pateikiami priede.

² Klinikinės būklės vertinimo schemas pateikiamos priede.

³ *Ex juvantibus* (lot. „iš to, kas padeda“) – diagnostikos ar gydymo metodas, kai gydytojas nustato būklės priežastį, remdamasis paciento reakcija į konkretų gydymą. Iš esmės tai yra „diagnozės pagal gydymą“ forma.

III SKYRIUS GYDYMO AMV SKYRIMAS

4. Skiriant AMV sveikatos priežiūros specialistams rekomenduojama:

4.1. pasirinkti AMV, tinkamą jo dozę, trumpiausią veiksmingą gydymo ar profilaktikos laikotarpį ir tinkamą šio vaistinio preparato vartojimo metodą (geriausia, jei įmanoma, AMV vartoti per burną) pagal atitinkamas specialiąsias infekcinių ligų gydymo ir profilaktikos gaires ir *AWaRe* antibiotikų klasifikaciją, skirtą jų vartojimui įvertinti ir vartojimo stebėsenai atlikti⁴ (atkreipti dėmesį į šioje klasifikacijoje pateikiamus duomenis apie AMV sukiamą antimikrobinį atsparumą);

4.2. vadovautis PCS ir atsižvelgti į individualius veiksnius, kurie gali turėti įtakos skiriant pacientui gydymą, tokius kaip:

4.2.1. paciento amžius (pvz., vadovaujantis PCS 4.2 skyriaus nuostatomis);

4.2.2. gretutinės ligos (pvz., imunodeficitas, inkstų ir kepenų funkcijos sutrikimai) (vadovaujantis PCS 4.2 ir 4.4 skyrių nuostatomis);

4.2.3. vaistinio preparato skyrimo kontraindikacijos ir atsargumo priemonės (pvz., vadovaujantis PCS 4.3 ir 4.4 skyrių nuostatomis);

4.2.4. nėštumas, žindymas, alergijos, protezai;

4.2.5. galima vaistų sąveika (pvz., vadovaujantis PCS 4.5 skyriaus nuostatomis);

4.2.6. kūno masės indeksas, ypač esant morbidiniam nutukimui;

4.2.7. atsparumo AMV rizikos veiksniai:

4.2.7.1. neseniai vartoti plataus veikimo spektro antibiotikai (pvz., fluorochinolonai, plataus veikimo spektro betalaktaminiai antibiotikai, tokie kaip trečios ir tolesnių kartų cefalosporinai);

4.2.7.2. hospitalizacija 3–6 mėn. laikotarpiu arba pasireiškę bakterinė infekcija ilgesnio nei 5 dienų gydymo stacionare metu;

4.2.7.3. neseniai vykusį kelionę į užsienio šalį, kurioje labai paplitę dauginio atsparumo mikroorganizmai (pvz., Indija, Ispanija, Izraelis ar Meksika);

4.3. pasirinkti kuo siauresnio veikimo spektro AMV, kai taikoma tikslinė antibiotikoterapija pagal patvirtintas gydymo indikacijas. Užtikrinti, kad pacientams, sergantiems sunkiomis infekcijomis (tokiomis kaip sepsis, sunki visuomenėje įgyta pneumonija) laiku būtų parinktas visavertis tikslinis ar empirinis gydymas;

4.4. skiriant AMV tinkamai užpildyti paciento medicinos dokumentus, receptus išrašyti vadovaujantis receptų rašymo taisyklėmis⁵. Paciento medicinos dokumentuose nurodyti:

4.4.1. AMV skyrimo indikaciją;

4.4.2. pasirinktą vaistinį preparatą, jo dozę, vartojimo metodą ir numatomą gydymo trukmę;

4.4.3. AMV vartojimas *ex-juvantibus* turi būti aiškiai dokumentuojamas paciento ligos istorijoje, nurodant AMV parinkimo priežastį;

4.5. gydymą kompensuojamaisiais AMV skirti tik pagal A sąrašę⁶ numatytas indikacijas;

⁴ Dokumentų, nustatančių specialiujų infekcinių ligų gydymo ir profilaktikos gaires, sąrašas ir *AWaRe* antibiotikų klasifikacija, skirta jų vartojimui įvertinti ir vartojimo stebėsenai atlikti, pateikiami priede.

⁵ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. kovo 8 d. įsakymas Nr. 112 „Dėl Receptų rašymo ir vaistinių preparatų, medicinos priemonių (medicinos prietaisų) ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių išdavimo (pardavimo) vaistinėse gyventojams ir popierinių receptų saugojimo, išdavus (pardavus) vaistinius preparatus, medicinos priemones (medicinos prietaisus) ir kompensuojamąsias medicinos pagalbos priemones vaistinėje, taisyklių“.

⁶ Ligų ir kompensuojamųjų vaistų joms gydyti sąrašas (A sąrašas), patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. 49 „Dėl kompensuojamųjų vaistų sąrašų patvirtinimo“.

4.6. antimikrobinio gydymo metu pakartotinai jį įvertinti ir apsvarstyti, ar tikslinga jį keisti (pvz., deskaluoti antimikrobinį gydymą siaurinant antimikrobinį spektrą arba mažinant dozes, nutraukiant AMV vartojimą arba pereinant prie peroralinio AMV vartojimo) po 48–72 valandų.

IV SKYRIUS

PACIENTO ĮTRAUKIMAS Į GYDYMO AMV PROCESĄ

5. Jei gydymas AMV laikomas nebūtinu, pacientui turi būti suteikta informacija:
 - 5.1. apie numatomą natūralią ligos eigą;
 - 5.2. paaiškinanti, kodėl konkrečiu atveju antimikrobinis gydymas nenaudingas arba jo teikiama nauda labai nedidelė;
 - 5.3. apie veiksmus, kurių pacientas turėtų imtis blogėjant klinikinei būklei.
 6. Skiriant gydymą AMV, pacientui turi būti suteikta informacija apie:
 - 6.1. antimikrobinio gydymo priežastį;
 - 6.2. paskirtą AMV dozę ir šių vaistų vartojimo trukmę;
 - 6.3. galimą nepageidaujamą AMV šalutinį poveikį (tikslinga pateikti simptomų valdymo rekomendacijas).
 7. Gydančiajam gydytojui rekomenduojama atsižvelgti į paciento lūkesčius kaip į esminę sveikatos priežiūros dalį – tai padės užtikrinti racionalų AMV vartojimą.
-

Racionalaus vaistų vartojimo skatinimo komiteto bendrosios antimikrobinių vaistinių preparatų, skirtų ambulatoriniam gydymui, racionalaus vartojimo rekomendacijų priedas

DOKUMENTŲ, NUSTATANČIŲ SPECIALIAŠIAS INFEKČINIŲ LIGŲ GYDYMO IR PROFILAKTIKOS GAIRES, SĄRAŠAS

1. Nacionalinės racionalaus antimikrobinių vaistinių preparatų vartojimo rekomendacijos (paskelbtos 2023-04-28).

(<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/914862d0e5cd11eda305cb3bdf2af4d8>)

2. Metodinis dokumentas „Suaugusiųjų ūminio pielonefrito profilaktikos, diagnostikos, gydymo, medicininės reabilitacijos ir slaugos metodika“, parengtas įgyvendinant projektą „Sveikatos priežiūros kokybės gerinimas, parengiant pagrindines mirties priežastis Lietuvoje lemiančių ligų ir sveikatos sutrikimų integruotos sveikatos priežiūros standartus“ Nr. 10.1.3-ESFA-V-918-01-0009 (paskelbtas 2023-05-20).

(chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://sam.lrv.lt/public/canonical/1728889385/26141/Pielonefritas_galutinis.pdf)

3. Metodinis dokumentas „Pneumonija“, parengtas įgyvendinant projektą „Sveikatos priežiūros kokybės gerinimas, parengiant pagrindines mirties priežastis Lietuvoje lemiančių ligų ir sveikatos sutrikimų integruotos sveikatos priežiūros standartus“ Nr. 10.1.3-ESFA-V-918-01-0009 (paskelbtas 2021-07-20).

(chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/Veiklos_sritys/Asmens_sveikatos_prieziura/Methodiniai%20dokumentai/PNEUMONIJOS.pdf)

4. Sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos akušerių ginekologų draugijos ir Lietuvos akušerių sąjungos parengta Nėščiųjų pielonefrito diagnostikos ir gydymo metodika (paskelbta 2014 m., atnaujinta 2019 m.).

(<https://www.lagd.lt/specialistams/metodikos/205>)

5. Lietuvos akušerių ginekologų draugijos ir Lietuvos akušerių sąjungos parengta Nėščiųjų besimptomės bakteriurijos diagnostikos ir gydymo metodika (paskelbta 2014 m., atnaujinta 2019 m.).

(<https://www.lagd.lt/specialistams/metodikos/205>)

6. *Centor* kriterijai:

6.1. antimikrobiniai vaistiniai preparatai (AMV) skiriami įvertinus klinikinius simptomus pagal *Centor* kriterijus (1 balas kiekvienam simptomui, maksimumas – 4 balai):

6.1.1. karščiavimas daugiau kaip 38 °C;

6.1.2. nėra kosulio;

6.1.3. tonzilių eksudatas;

6.1.4. priekinių kaklo limfmazgių padidėjimas;

6.2. vertinimas:

- 6.2.1. 0–2 balai: AMV neskiriami;
- 6.2.2. 3–4 balai: AMV skiriami nedelsiant arba taikomas uždelstas AMV skyrimas;
- 6.3. jei paciento būklė sunki arba yra didelė komplikacijų rizika, AMV skiriami nedelsiant (žr. 6.4 papunktį);
- 6.4. pavojaus požymiai: sunku kvėpuoti, rijimo sutrikimai, labai stiprus ryklės skausmas, kaklo tinimas, galvos skausmas, sąmonės sutrikimas, labai bloga savijauta, gydant būklė negerėja.

7. Pasaulinės sveikatos organizacijos *AWaRe* antibiotikų klasifikacija, skirta jų vartojimui įvertinti ir vartojimo stebėsenai atlikti (*AWaRe classification of antibiotics for evaluation and monitoring of use*, 2023).

(<https://www.who.int/publications/i/item/WHO-MHP-HPS-EML-2023.04>)
